

Albert-Birot Pierre (1876-1967) :

Pierre Albert-Birot bol francúzsky umelec. Najväčšmi ho pravdepodobne preslávili jeho básne, nebol však len básnikom, písal tiež prózu. Okrem toho bol talentovým sochárom, maliarom a divadelníkom. Zinscenoval niekoľko divadelných hier. Vydával literárne periodiká, prostredníctvom ktorých sa zviditeľnili mnohí začínajúci literáti. Priatelil sa so známym básnikom Guillaumom Apollinairom (1880-1918). Albertovi-Birotovi možno pripísať „vynájdenie“ pojmu surrealizmus, ktorý označuje jeden z avantgardných umeleckých prúdov. Sám Birot sa však od všetkých umeleckých smerov dištancoval. Sústredil sa na hľadanie poetických obrazov v každodennom živote a pozorovanie okolitého sveta.

Pierre Albert-Birot sa narodil v roku 1876 v meste Angoulême na juhu Francúzska. Jeho otec bol podnikateľom, nie však veľmi úspešným. Niet divu, že Pierre mal odmala pozitívny vzťah k umeniu. Jeho matka totiž vedela hrať na klavíri i spievať. Rodina Birotová sa síce krátko po Pierrovom narodení presťahovala do Paríža, no nezadlho sa opäť navrátila do Angoulême. Pierrov otec tam totiž zdedil veľký rodinný dom a malý zámoček. Pierre, ktorý sa stal žiakom lýcea, často trávil v zámku prázdniny. Nejednokrát pozval ľudí z Angoulême na predstavenie bábkového divadla, ktoré nielen hral, ale tiež sám inscenoval.

Keď Pierrovmu otcovi nevyšiel jeden z podnikov podľa predstáv, rodina Birotová bola nútená predať obrovskú časť imania a presťahovať sa do Bordeaux. Tam sa Pierrov otec zamiloval do priateľky svojej manželky a odišiel od rodiny. Na Pierrovi to nepochybne zanechalo stopu. Hoci naďalej študoval, jeho prospech sa zhoršoval a navyše sa často dostával do potýčok so spolužiakmi.

Pierrova matka sa po manželovom odchode pokúsila prevádzkovať vlastný penzión, nezvládla to však. Pre finančnú tieseň začala pracovať v Paríži ako krajčírka. Aj tak však nedokázala zabezpečiť dostatok peňazí na zaplatenie Pierrovho štúdia. Na lýceum sa viac nevrátil. Netrvalo dlho a spoznal sochára Georgesu Acharda (1871-1934), ktorý mu zabezpečil možnosť navštevovať umeleckú školu *École des Beaux-Arts*. Pierre sa začal intenzívne zapodievať maľovaním a pokúsil sa aj písať.

Po čase síce zistil, že škola mu nevelmi vyhovuje, no umením sa hodlal zaoberať aj naďalej. Mesto Angoulême mu poskytlo ročné štipendium a Pierre si zriadil vlastný ateliér. Venoval sa predovšetkým sochárstvu. Navštevoval prednášky na prestížnej Sorbone a *Collège de France*. Zoznámil sa s Germainou Bottiniovou a začali žiť v spoločnej domácnosti. Germaina bola nadanou hudobníčkou a veľakrát Pierrovi pomáhala organizovať rozličné kultúrne podujatia. Čoskoro mali spolu štyri deti.

V roku 1900 vytvoril Pierre monumentálnu sochu *Vdova*, ktorú od neho kúpil štát. V tom čase si zarábala najmä ako reštaurátor nábytku. Popritom investoval čoraz väčšie množstvo energie aj do literatúry. Žiaľ, z tohto obdobia sa nezachovali žiadne Birotove texty, sám ich totiž hodnotil len ako priemerné až podpriemerné. V roku 1914 sa oženil s Germainou.

V januári roku 1916 vydal Birot prvé číslo vlastnej literárnej revue pomenovanej **Sic**, ktorú redigoval i sám tlačil. Osem strán malého formátu v obmedzenom náklade obsahovalo výlučne Birotove básne. Zaujali nemálo začínajúcich autorov, ktorí prejavili záujem publikovať v Sic vlastné príspevky. Vôbec prvým básnikom, ktorý publikoval v Sic, bol **Guillaume Apollinaire** (v štvrtom čísle Sic bola uverejnená jeho báseň *Budúcnosť*). Apollinaire spolupracoval s Birotom prakticky až do svojej smrti.

V roku 1917 pomáhal Birot organizovať predstavenie Apollinairovej drámy Tirézioue prsia. Apollinaire zamýšľal označiť hru prívlastkom surnaturalistická. Birot mu však navrhol pomenovanie surrealistická, ktoré sa Apollinairovi zapáčilo. **Surrealizmus** (v slovenčine je často používaný pojem nadrealizmus, ktorý ma rovnaký

význam) bol založený na oslobodení mysle (povznesenie sa nad realitu), umelci neraz tvorili podvedome, nezriedka v dielach zvečňovali výjavy zo svojich snov alebo predstáv... K surrealistickému smeru sa okrem Apollinaira hlásili mnohí ďalší (napr. Salvador Dalí (1904-1989) či André Breton (1896-1966)). Paradoxne, Birot ako „vynálezca“ pojmu surrealizmus nikdy netvrdil, že by jeho tvorba bola surrealistickou. Neprihlásil sa otvorene ani k inému umeleckému prúdu (hoci niektoré z jeho diel obsahovali prvky príznačné napr. pre dadaizmus či iné smery). Naopak, Birot sa usiloval oslobodiť svoju tvorbu od všetkých -izmov. Veril, že nielen poéziu, ale umenie všeobecne možno nájsť (temer) všade:

Speváci

Už odišli

Ale nechali

Pieseň na ulici

Zdvihnite ju

Už umiera

(Báseň-plagát)

Nazdával sa, že často básnikovi k vytvoreniu básne stačí byť vnímavým a otvoreným k okoliu, absorbovať z neho čo najviac a potom nazhromaždené obrazy (ale tiež zvuky) previesť na papier. Potvrdzujú to viaceré jeho verše:

Mám v hlave celý pluk

I s ulicou

Domy kone ľudia

Prešli mi uchom bijúce bubny

(Básne na každý deň: Na Adolfa)

Zvuk

Prešiel cez všetky steny

A steny ho pustili

Nevidím kadiaľ

Chce prejsť aj cezo mňa

Aha už vychádza

Báseň

(Básne na každý deň: Na Mikuláša)

Dve ženy šli v slnku

Chcel som sa im prizrieť

Alebo boli také krásne

Že ma rozkýchali

(Básne na každý deň: Na Idu)

Bol presvedčený, že poéziu možno nájsť aj v situáciách, ktoré sa na prvý pohľad zdajú byť priam odpudivé:

Najpríšernejší zobrák

V príšerných handrách

Môže vrhnúť krásny tieň

Vravím vám že slnko je veľký maliar

(Básne na každý deň: Na Rufina)

Mnohokrát sa Birot vybral na prechádzku po Paríži a všetko, čo videl (a počul), premenil na báseň. Veľa z jeho

básní vzniklo práve v meste. Paríž bol Birotovi ozajstnou inšpiráciou:

Básnik tu máš klobúk

I tvoja palička tu je

Pretože je prekrásne

Choď dobyť Paríž

A nastrkaj ho do básne

Básnik sa otravuje

(Básne na každý deň: Na Valentína)

Inokedy mu k napísaniu básne stačil len obyčajný pohľad z okna:

Dážď šede dažďa

Krúživýškripotželezo

Otriasajúcesakamene

Električkasazatáčanarohu

Elektrina

Žezlomotor

Žezlosvetlo

(úryvok: *Za oknom*)

Birot veril, že jedným z poslání poézie je pôsobiť radosť a potešenie:

Možno by sme robili krajšie básne

Keby sme pred použitím

Vyložili slová na slnko

Boli by zlaté a horúce

(Stodesať kvapiek poézie: LVIII)

Zvláštny dôraz kládol Birot na prítomnosť a deje, ktoré sa v nej odohrávajú:

Čakám na listy

Čakám na smrť

Čakám na električku

Zajtrajšky dnešky stanú sa včerajškami

VEČNOSŤ

Na zdravie

Je zima čakám leto

(Stodesať kvapiek poézie: XXIII)

V roku 1917 vydal Birot svoju prvú knihu poézie s názvom ***Tridsaťjeden vreckových básní***. Apollinaire k nej napísal predslov. O dva roky neskôr, v roku 1919 mu vyšla zbierky ***Básne na každý deň*** a ***Radosť siedmych farieb***.

Birot bol teda zároveň básnikom, sochárom, maliarom a príležitostným divadelníkom. K týmto záujmom sa okolo roku 1920 pridala fascinácia filmom. V nasledujúcich rokoch sa venoval každej z týchto aktivít. Napísal niekoľko filmových scenárov. Vydal ďalšie básnické zbierky. Inscenoval bábkovú hru na motívy z Perraulta (1628-1703).

Magazín *Sic* síce zanikol v roku 1919, v roku 1926 však vyšlo prvé číslo Birotových osobných novín ***La Quinzane***

de Pierre Albert-Birot. V roku 1929 založil vlastné divadlo.

V roku 1931 umrela jeho manželka Germaina. Zarmútený Birot vydal v malom náklade (30 exemplárov) zbierku **Moja mŕtva**. Po Germainej smrti žil sám.

V roku 1934 mu vyšiel román *Úradník Rémy Floche*. Napísal ešte niekoľko cyklov poézie, spomeňme napríklad knihy *Čierny Panter* (1938), *Prirodzené zábavky* (1948) a *Stodesať kvapiek poézie* (1952).

V roku 1955 sa oženil s **Arlettou Lafontovou**, ktorá učila literatúru na lýceu.

Roku 1966 prebásnil do francúzštiny výber z poézie Slovenky **Kristy Bendovej** (manželky básnika Jána Kostru).

Pierre Albert-Birot zomrel v roku **1967** – ako inak – v obľúbenom Paríži.